

Ympäristöministeriö
lausuntopalvelu.fi

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräiksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: VN/27126/2023

1. Aluksi

Hallituksen esityksellä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa. Samalla ehdotetaan kumottavaksi laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta sekä laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa. Esityksellä ehdotetaan myös täytäntöön pantavaksi kansallisesti eräitä EU-säädösten lupamenettelyä koskevia säännöksiä esimerkiksi määräaikojen seurantaan ja yhteyspisteviranomaisen nimeämiseksi. Säädösten edellyttämällä tavalla kansallisesti nimettävänä yhteyspisteviranomaisena toimisi uusi Lupa- ja valvontavirasto.

Hallituksen esitykseen sisältyvien ehdotusten tavoitteena on sujuvoittaa ja yhdenmukaistaa ympäristöllisiä lupamenettelyitä Lupa- ja valvontavirastossa sekä vahvistaa viranomaisen asiantuntemuksen hyödyntämistä ympäristöasioiden käsittelyssä. Tavoitteena on parantaa päätösten laatua, lisätä ennakoitavuutta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun.

2. Saamelaiskäräjien esitykset ja huomiot hallituksen esitykseen

Saamelaiskäräjät esittää, että asioiden käsittelyn edellyttämää asiantuntemusta koskevaa lain eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa 8 §:ää täydennetään lisäämällä siihen vaatimus saamelaisten kulttuurin ja saamelaisten oikeuksien asiantuntemuksista tapauksissa, joissa valmistelussa tai ratkaistavana oleva ympäristöasia sijoittuu saamelaisten kotiseutualueelle. Saamelaisten oikeusturvan ja kulttuurin kannalta on välttämätöntä, että asioiden valmistelussa ja ratkaisutilanteissa virastossa on asiantuntemusta saamelaisten oikeuksista ja kykyä arvioida käsillä olevan asian vaikutuksia saamelaisten kulttuurille, kuten perinteisille elinkeinoille ja niiden harjoittamisedellytyksille. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan viraston tulee tavalla tai toisella varmistaa saamelaisten oikeuksien ja kulttuurin asiantuntemus saamelaisten kotiseutualueelle sijoittuvien asioiden osalta ja asiantuntemusta on perusteltua edellyttää lain tasolla. Hallituksen esityksen tavoitteena on muun muassa vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Tavoite edellyttää virastolta asiantuntemusta myös saamelaisten kotiseutualuetta koskevissa asioissa.

Saamelaiskäräjät esittää 11 §:ää muokattavaksi siten, että saamelaisten kotiseutualue rajataan pois ns. eräiden vihreän siirtymän hankkeiden määräaikaisen etusijamenettelyn piiristä. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan uusiutuvan energian tuottamisen kehittämistä ei tule tehdä hinnalla millä hyvänsä, eikä mille alueille tahansa. Nyt esitetyn sääntelyn tavoitteena on käytännössä nopeuttaa ja

helpottaa ns. uusiutuvan energian hankkeiden toteuttamista jopa sellaisille alueille, joissa luontoa ja biodiversiteettiä on nimenomaisesti haluttu suojella. Energiakriisin ratkaisemisen tai ilmastonmuutoksen hidastamisen toimia ei tule Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan tehdä lyhytnäköisesti ja hätiköiden heikentämällä luonnon monimuotoisuutta ja arvokkaita luontoalueita entisestään, vaan tarkasti harkiten, millaisille alueille hankkeita voidaan toteuttaa.

Saamelaiskäräjät esittää, että lausuntoja, muistutuksia ja mielipiteitä sekä hakijan selitystä koskevassa 15 §:ssä huomioidaan saamen kielilain (1086/2003) vaatimukset ja mahdollistetaan lausuntojen, muistutusten ja mielipiteiden jättäminen myös saamen kielillä.

Saamelaiskäräjät esittää, että luvun *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys* Saamelaisten oikeudet -osiota sivulta 142 täsmennetään muutamien osin. Saamelaiskäräjät perustelee täsmennysehdotuksiaan sillä, että mikäli tekstissä valitaan luetella saamelaisten perinteisiä elinkeinoja, tulee ne kaikki mainita. Jokainen perinteinen elinkeino on saamelaisille tärkeä.

Kohta ”Tällä perustuslain säännöksellä turvataan muun muassa sellaisten saamelaiseen kulttuurimuotoon kuuluvien perinteisten elinkeinojen kuin poronhoidon, kalastuksen ja metsästyksen harjoittamista” tulisi Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan muokata muotoon ”Tällä perustuslain säännöksellä turvataan muun muassa **saamelaisten kulttuuriin kuuluvien perinteisten elinkeinojen – poronhoidon, kalastuksen, metsästyksen, keräilyn ja käsityön harjoittamisedellytyksiä**”.

Kohta ”Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuskomitean mukaan kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen SopS 6/1976, KP-sopimus) 27 artikla merkitsee muun muassa velvollisuutta taloudellisten toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen siten, että saamelaisten elinkeinojen, kuten poronhoidon, taloudellinen kannattavuus säilyy” tulisi Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan muokata muotoon ”Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuskomitean mukaan kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen SopS 6/1976, KP-sopimus) 27 artikla merkitsee muun muassa velvollisuutta taloudellisten toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen siten, että **saamelaisten perinteisten elinkeinojen – poronhoidon, kalastuksen, metsästyksen, keräilyn ja käsityön taloudellinen kannattavuus säilyy.**” Vaihtoehtoisesti kohdassa voitaisiin viitata vain perinteisiin elinkeinoihin toistamatta niitä enää tässä kohtaa uudelleen.

Yleisenä huomiona Saamelaiskäräjät toteaa, että hallituksen esityksen tavoitteet ovat sinänsä hyväksyttäviä ja oikeansuuntaisia. Ympäristöllisten lupamenettelyjen yhdenmukaistaminen ja viranomaisten asiantuntemuksen hyödyntämisen vahvistaminen ympäristöasioiden käsittelyssä ovat positiivisia tavoitteita. Myös ennakollista ohjausta on syytä kehittää vallitsevasta tilanteesta ja onnistuessaan sillä voidaan edistää myös nykyistä parempaa saamelaisten oikeuksien huomioon ottamista.

Saamelaiskäräjät esittää kuitenkin huolensa siitä, että ennakollinen ohjaus, lupaharkinta ja lupien myöntäminen sekä valvonta olisivat yhdessä virastossa. Saamelaiskäräjillä on kokemusta muun muassa kylläntuotantoa luvittavan ja valvovan Tukesin toiminnasta. Saamelaiskäräjien kokemuksen mukaan virasto myöntää kylläntuotantoluvat käytännössä aina riippumatta hakijan hakemuksen laadusta, ja luvanmukaisen toiminnan jälkivalvonta on heikkoa. Saamelaiskäräjät on joutunut usein hakemaan muutosta viraston myöntämiin lupiin ja hallintoprosessissa virasto argumentoi hakijan puolesta. Toiminta ei useinkaan vaikuta objektiiviselta. Saamelaiskäräjät edellyttää, että mikäli ennakollinen ohjaus, luvitus ja valvonta ovat yhdessä virastossa, selvitetään ja toteutetaan huolellisesti toimet, joilla jokainen edellä mainituista osa-alueista saadaan hoidettua objektiivisesti ja asiantuntevasti hyvän hallinnon periaatteita kunnioittaen.

Merk.

Leo Aikio
puheenjohtaja

Sarita Kämäräinen
elinkeino- ja ympäristölakiasiessiteeri

Lausunnosta päätti puheenjohtaja Leo Aikio 30.8.2024 kuultuaan puheenjohtaja Pirita Näkkäläjärveä.